

УДК 159.955.2

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-509-520](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-509-520)

Циганчук Тетяна Володимирівна кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології, Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, бульв. І.Шамо, 18/2, тел.: (095) 674-74-38, <https://orcid.org/0000-0003-0699-4395>

Ареф'єва-Пашко Юлія Євгеніївна психолог I категорії, Печерський районний у місті Києві центр соціальних служб, м. Київ, провулок Академіка Філатова, 3/1, тел.: (066) 004-59-54, <https://orcid.org/0009-0004-8574-9391>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Анотація. Підлітковий вік характеризується складними та суперечливими змінами. Підлітковий вік називають важким, критичним, перехідним. Така оцінка зумовлена багатьма характеристиками, які нерідко пов'язані зі зміною попередніх позицій, особливостей активності, інтересів і стосунків підлітка з дорослими та навколишнім світом. В статті девіантна поведінка виступає як складна форма соціальної поведінки особистості. Вона визначається не одним, а системою взаємопов'язаних чинників. Підкреслюється, що девіантну поведінку підлітків як соціальне явище важливо розглядати і вивчати з урахуванням усіх її форм і проявів в контексті тісної взаємодії батьківських і педагогічних спільнот, керівників молодіжних груп та об'єднань. Найбільш досліджуваними та, відповідно, найбільш важливими є соціально-психологічні чинники, зокрема вплив сімейного клімату та виховання. Аналізуючи ці чинники, девіантну поведінку трактують як засіб досягнення значущої для особистості мети, як засіб психологічної розрядки, заміщення заблокованої потреби або ж як самоціль, засіб задоволення потреби в самореалізації і самоствердженні, компенсації почуття неповноцінності тощо.

В статті представлено емпіричне дослідження психологічних особливостей девіантної поведінки в підлітковому віці.

Проведене дослідження дозволило встановити існування схильності до девіантної поведінки у значної частини досліджуваних підлітків. При цьому результати аналізу дозволили визначити залежність інтегральних індексів агресивності і ворожості від статі і рівня розвитку емпатії. Встановлено, що агресивність зростає із зменшенням емпатії, при цьому це особливо яскраво виявляється у дівчат, агресивність яких загалом менша, ніж у хлопців.

З'ясовано, що у більшості підлітків переважає амбівалентне ставлення до себе. При цьому, у більшій частині вибірки домінує негативне або

амбівалентне ставлення до педагогів, сім'ї, друзів. Також, домінуючою серед підлітків тенденцією є негативізм, фізична та вербальна агресія і почуття провини.

Ключові слова: девіантна поведінка, агресія, емпатія, ворожість, негативізм, тривожність

Tsyhanchuk Tetiana Volodymyrivna PhD in Psychology, Associate Professor at the Department of Practical Psychology, Borys Grinchenko Kyiv University, 18/2 Ihor Shamo Blvd, Kyiv, tel.: (095) 674-74-38, <https://orcid.org/0000-0003-0699-4395>

Arefieva-Pashko Yuliia Evgeniivna Psychologist of I category, Kyiv Center for Social Services, 3/1 Akademika Filatov Lane, Kyiv, tel.: (066) 004-59-54, <https://orcid.org/0009-0004-8574-9391>

THE PROBLEM OF SIMULATION OF PROCESSES OF OPERATIONALIZATION OF PSYCHOLOGICAL KNOWLEDGE

Abstract. Adolescence is characterized by complex and contradictory changes. Adolescence is called difficult, critical, and transitional. This assessment is due to many characteristics. These characteristics are associated with a change in previous positions, peculiarities of activity, interests, and relationships of an adolescent with adults and the world around him or her. In the article, deviant behavior is a complex form of social behavior of an individual. It is determined by a system of interrelated factors. It is emphasized that deviant behavior of adolescents as a social phenomenon should be considered and studied taking into account all its forms and manifestations in the context of close interaction of parental and pedagogical communities, leaders of youth groups and associations. The most studied and most important are socio-psychological factors. These include the influence of family climate and upbringing. Analyzing these factors, deviant behavior is defined as a means of achieving an important goal for the individual, as a means of psychological release, replacement of a blocked need, or as an end in itself, a means of satisfying the need for self-realization and self-affirmation, compensation for feelings of inferiority, etc.

The article presents an empirical study of the psychological features of deviant behavior in adolescence.

The study revealed the existence of a tendency to deviant behavior in a significant part of the studied adolescents. At the same time, the results of the analysis made it possible to determine the dependence of the integral indices of aggression and hostility on gender and the level of empathy development. It was found that aggressiveness increases with a decrease in empathy, and this is especially evident in girls, whose aggressiveness is generally lower than that of boys.

It has been found that most adolescents have an ambivalent attitude toward themselves. At the same time, the majority of the sample has a negative or ambivalent attitude toward teachers, family, and friends. Also, the dominant tendency among adolescents is negativism, physical and verbal aggression, and feelings of guilt.

Keywords: deviant behavior, aggression, empathy, hostility, negativism, anxiety.

Постановка проблеми. Девіантні підлітки часто характеризуються нестабільною поведінкою, неврівноваженістю, невмінням себе контролювати і регулювати поведінку в міжособистісних стосунках. Їх самооцінка може відрізнятися нестабільністю, бути завищеною чи заниженою в залежності від соціального статусу особистості в колективі. Всі ці моменти негативно впливають на подальший розвиток особистості підлітка, конструювання його відносин, ефективність діяльності в цілому.

Вітчизняні психологи, які розробляли проблему психічного розвитку в підлітковому віці, висловили думку, що центральне новоутворення особистості підлітка пов'язане з якісним зрушенням у розвитку самосвідомості. У даному віці, у підлітка виникає уявлення про себе вже не як про дитину. Дієвою стороною уявлення є прагнення бути і вважатися дорослим. Така думка притаманна Л. І. Боживич, М. Й. Боришевському, Т. В. Драгунову, Л. Г. Подоляк та іншим. Відносини з дорослими виявляються нерівноправними. Відносини з однолітками будуються і управляються нормами рівноправ'я.

Саме в цей час підліток більшість свого часу приділяє одноліткам. Таке спілкування приносить йому відчуття задоволення та захищеності. Підліток вважає, що саме однолітки його завжди зрозуміють, підтримають, розділять з ним його інтереси та потреби.

Утворюються різні групи, субкультурні об'єднання, в яких діють свої правила та існують певні норми, починаючи із зовнішності, закінчуючи фінансовим становищем батьків. Підлітків в таких групах об'єднує подібність інтересів і проблем, можливість говорити й обговорювати їх. Новоутвореннями даного віку є: почуття дорослості, розвиток самосвідомості, формування ідеалу особистості, схильність до рефлексії, інтерес до протилежної статі, статеве дозрівання, підвищена збудливість, часта зміна настрою, особливий розвиток вольових якостей, потреба в самоствердженні та самовдосконаленні, в діяльності, яка набуває особистісного сенсу [1; 2]. Тут труднощі часто виникають у засвоєнні та пристосуванні до норм та правил навколишнього світу.

Це насамперед проблеми, пов'язані з неадекватною та девіантною поведінкою, дезадаптацією дітей і підлітків у соціальному середовищі – «важкі» діти, дурна компанія, кримінальні контакти, перебування на обліку в

поліції, вживання наркотиків тощо. В найгіршому варіанті, такі діти некеровані, занедбані у педагогічній сфері, мають високий рівень агресії. Вони не адаптуються до нового середовища, втрачають самоконтроль та не бачать меж адекватності.

Сутність девіантної поведінки підлітків полягає в тому, що підліток не дотримується вимог соціальної норми, обирає відмінний від норми варіант поведінки у якійсь ситуації, що призводить до порушення міри взаємодії особистості та суспільства, групи та суспільства, особистості та групи.

При аналізі умов і причин проявів відхилень від соціально прийнятної поведінки, норм, прийнятих в суспільстві, описують та характеризують зовнішні та внутрішні чинники цих проявів. До внутрішніх чинників, які здійснюють вплив на розвиток і поведінку підлітків, відносять їх індивідуально-особистісні особливості, що визначають їх схильність до девіантної поведінки різних видів, форм, типів, спрямованості.

До зовнішніх чинників, які здійснюють вплив на розвиток і поведінку підлітків відносять процеси, які відбуваються в суспільстві. Особлива роль при цьому відводиться сім'ї, особливостям сімейного виховання, а також середовищу однолітків [3;4]. Зі зміною умов існування суспільства виявляється необхідним доповнення цих чинників з урахуванням політичних, ідеологічних, законодавчих, інституційних (перш за все освітні заклади) факторів.

При цьому, аналізуючи соціальні чинники, які підсилюють вираження девіантної поведінки, слід, насамперед, звернути увагу на соціальні, політичні, економічні проблеми, які існують в нашому суспільстві, зміни суспільної моралі та моральних цінностей, які притаманні суспільству в перехідний або кризовий період. Тому, виникає необхідність в подальшому дослідженні основних форм проявів девіантної поведінки з метою підвищення її профілактики та психокорекції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проявам девіантної поведінки присвячено низку досліджень таких науковців: І. Єрмаков, Л. Сохань, М. Рижков, Є. Павлютенков, В. Крижко, Т. Титаренко, В. Баранов, І. Віденєєва, І. Похлібна, П. Філонова, М. Хилько, О. Двіжова, О. Солодилова та інші.

Вивченням питання корекції девіантної поведінки підлітків займалися такі вчені як Е. Ейдемлер, Ж. Кетле, Е. Дюркгейм, Д. Дьюї, М. Вебер, Л. Леві-Брюль, Л. Веккер, Л. Малімон та інші.

На проблеми емоційного стану та роль тривожності у девіантній поведінці звернули увагу у своїх роботах такі вчені як Л. Божович, Т. Кириленко, І. Мельничук та А. Запорожець.

Теоретичні та практичні дослідження самооцінки підлітка в контексті девіантної поведінки можемо знайти у психологічних дослідженнях Л. І. Божович, Р. Бернса, Т. В. Драгунової, Д. Б. Ельконіна, А. В. Петровського та ін.

Досить цікавими виявляються дослідження характерологічних особливостей підлітків, які виявляються в різних формах поведінки. Дану проблематику розробляли: І. Кон, А. Лічко, К. Леонгард, Д. Ельконін, Н. Іванов, Б. Слуцкін, А. Яковлев, Ш. Бюлер, Х. Ремшмідт, В. Штерн та інші.

Мета та завдання статті:

1. Теоретично дослідити чинники та прояви девіантної поведінки в підлітковому віці.
2. Емпірично дослідити прояви девіантної поведінки у підлітків та чинники, які супроводжують девіантну поведінку.
3. Дослідити взаємозв'язок психологічних особливостей особистості та девіантної поведінки підлітків.

Виклад основного матеріалу. Отже, сутність девіантної поведінки полягає в недотриманні вимог соціальної норми та у виборі відмінного від вимог норми варіанту поведінки в тій чи іншій ситуації, що часто призводить до порушення процесу взаємодії особистості та суспільства. В основі відхилень у поведінці найчастіше лежить конфлікт інтересів, цінностей, розбіжність потреб, деформація засобів їх задоволення, помилки виховання, життєві невдачі та прорахунки [3].

В результаті теоретичного вивчення даної теми можемо зазначити, що більшість дослідників до психологічних проявів девіантної поведінки особистості відносять наступні тенденції:

- духовні проблеми, зокрема, відсутність або втрата сенсу життя, переживання внутрішньої порожнечі, блокування самореалізації;
- деформація ціннісно-мотиваційної сфери, не сформованість морально-етичних установок;
- емоційні проблеми, виникнення тривоги, депресивних проявів, агресії, загальний негативний емоційний фон;
- недостатній самоконтроль, неадекватна самооцінка і рівень домагань, слабкий розвиток рефлексії, що призводить часто до проблем в навчальному середовищі та зміні статусних позицій в групі;
- зміни у когнітивній сфері, що виявляється в деформації картини світу;
- поява негативного життєвого досвіду, що призводить до знецінення загальнолюдських категорій (дружба, родина тощо) [4].

Відповідно до вищезазначених тенденцій обирався і методичний інструментарій подальшого дослідження.

Використовувались наступні методики: методика діагностики потреби в пошуку відчуттів М. Цукермана, методика „Незавершені речення” Сакса і Леві, методика діагностики рівня емпатійних здібностей В. Бойко, методика діагностики показників і форм агресії А. Басса і А. Даркі, методика діагностики комунікативної установки В. Бойко.

Емпіричне дослідження проводилось на базі Славутицького ліцею м. Славутича. Досліджувалась група дітей підліткового віку з 56 осіб. Вік досліджуваних - 14 до 16 років. Досліджувані в групу підбирались за рівнем схильності до девіантної поведінки. Відсоткове співвідношення рівнів девіантної поведінки представлено в таблиці 1.

Таблиця 1.

Рівні прояву схильності до девіантної поведінки підлітків у різних сферах

Рівні прояву девіантної поведінки	Кількість досліджуваних підлітків (у %)
низький	10.0
середній	35.0
високий	55.0

Можемо зазначити, що в групі досліджуваних підлітків лише 10% мають низький рівень прояву девіантної поведінки. В подальшому дослідженні приймали участь підлітки, які мають середній та високий рівень її прояву.

Слід зазначити, що існують певні гендерні особливості вираженості схильності до девіантної поведінки залежно від статі (див. Таблиця 2).

Таблиця 2.

Рівні вираженості схильності до девіантної поведінки

Рівень	Частота	Відсоток
низький	4	10,0
середній	22	55,0
високий	14	35,0
Всього	40	100,0

Низьку схильність до девіантної поведінки мають 16,7 % дівчат, в той час, як хлопців – лише 4,5 %. Натомість високий рівень схильності до девіантної поведінки мають 40,9 % хлопців і 27,8 % дівчат.

Детальний аналіз результатів дозволив уточнити отримані дані. Так, за методикою незавершених речень було виявлено особливості ставлення підлітків до різних аспектів дійсності (див. Таблиця 3).

Таблиця 3

Особливості ставлення підлітків до різних аспектів дійсності

№	Вид ставлення	Особливості ставлення (кількість досліджуваних у %)		
		позитивне	амбівалентне	негативне
1	Ставлення до батька	40,6	25,0	34,4
2	Ставлення до себе	31,3	56,2	12,5
3	Ставлення до майбутнього	43,8	43,8	12,5
4	Ставлення до вчителів	21,9	15,6	62,5
5	Ставлення до друзів	28,1	53,1	18,8
6	Ставлення до минулого	15,6	56,3	28,1
7	Ставлення до осіб протилежної статі	6,3	56,3	37,5
8	Ставлення до сім'ї	37,5	46,9	15,6
9	Ставлення до матері	78,1	21,9	0,0

Дані, наведені у таблиці 3, з одного боку, відображають типові проблеми, властиві складному підлітковому віку, а з другого, висвітлюють складнощі, які можуть спричинити девіації в поведінці досліджуваних. Так, зокрема, лише 31,3% підлітків ставляться до себе позитивно, для 56,2% характерним є амбівалентне ставлення до себе. При цьому 12,5% підлітків ставляться до себе негативно.

Позитивне ставлення до педагогів виявляють лише 21% підлітків, натомість, як негативне – 62,5% і амбівалентне – 15,6%. До сім'ї ставлення краще – 37,5% підлітків ставляться позитивно, 46,9% – амбівалентно, 15,6% – негативно.

Разом з тим, такі дані свідчать про досить значні проблеми щодо ефективності виховних впливів сім'ї і школи для досліджуваних підлітків. Привертає увагу той факт, що до матері ставлення набагато краще, ніж до батька: 34,4% досліджуваних підлітків виявляють негативне ставлення до батька (як правило, діти з неповних сімей), в той час, як до матері не виявляють такого ставлення взагалі.

Викликає тривогу також незначний відсоток підлітків, які ставляться позитивно до друзів (28,1%), у той час, як більшість сприймає друзів амбівалентно або негативно (53,1% і 18,8% відповідно). Адже відомо, що саме спілкування з однолітками є провідною діяльністю для дітей підліткового віку. Ці дані узгоджуються з результатами аналізу особливостей комунікативної установки підлітків за методикою В. Бойка, за якою 75% досліджуваних виявили негативну комунікативну установку.

При цьому у 80% досліджуваних підлітків є негативні установки щодо вияву завуальованої жорстокості, 67,5% – схильні до виявлення відкритої жорстокості, 55% – необґрунтованого негативізму. Практично 80% підлітків мають негативний досвід спілкування.

Ці установки знаходять своє вираження і у показниках агресивності, обчислених за методикою Басса – Дарки (див. Рис. 1).

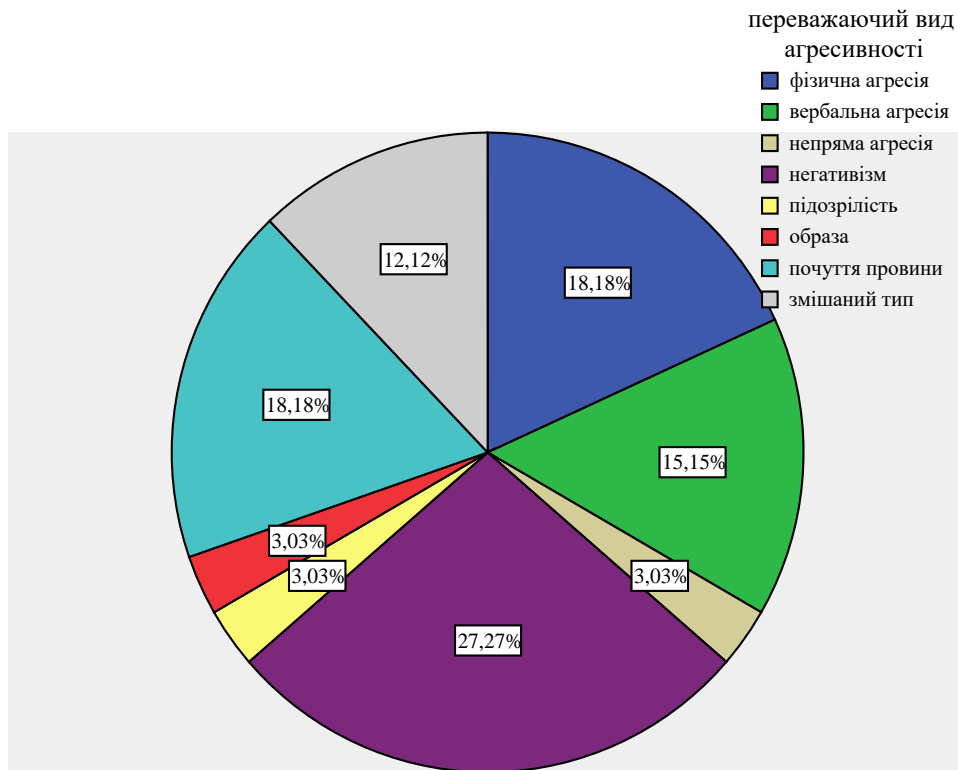

Рис.1. Переважаючі форми прояву агресивності підлітків.

З наведеного рисунку видно, що найбільш вираженими серед підлітків є негативізм (27%), фізична агресія і почуття провини (18% досліджуваних), а також вербальна агресія (15% досліджуваних підлітків).

При цьому були встановлені гендерні відмінності у формах прояву агресії (див. Таблиця 4).

Таблиця 4

Форми агресії залежно від статі

Форми агресії	дівчата	хлопці	загалом
Фізична агресія	16,7 %	83,3 %	100 %
Вербальна агресія	80,0 %	20 %	100 %
Непряма агресія	100 %	0 %	100 %
Негативізм	55,6 %	44,4 %	100 %
Підозрілість	100 %	0 %	100 %
Образа	0 %	100 %	100 %
Почуття провини	50 %	50%	100 %
Змішаний тип	48,5 %	51,5 %	100 %

Як видно з даних, наведених у таблиці 4, хлопці переважають дівчат щодо прояву фізичної агресії, в той час, як дівчата – у проявах вербальної і непрямой агресії. Діаметрально протилежними є прояви підозрілості (властиві в основному дівчатам) і образи (властиві в основному досліджуваним хлопцям).

Загалом результати дисперсійного аналізу дозволяють визначити залежність інтегральних індексів агресивності і ворожості від статі і рівня розвитку емпатії (див. Таблиця 5).

Таблиця 5

Результати дисперсійного аналізу залежності інтегральних індексів агресивності і ворожості від статі і рівня розвитку емпатії

Шкала	Показник	Статистичне значення показника (F)
Стать	0,296	3,405
Емпатія	0,283	3,256
Інтегральний показник	0,238	2,731

Можна стверджувати, що агресивність зростає із зменшенням емпатії, при цьому це особливо яскраво виявляється у дівчат, агресивність яких загалом менше, ніж у хлопців (див. Рис. 2).

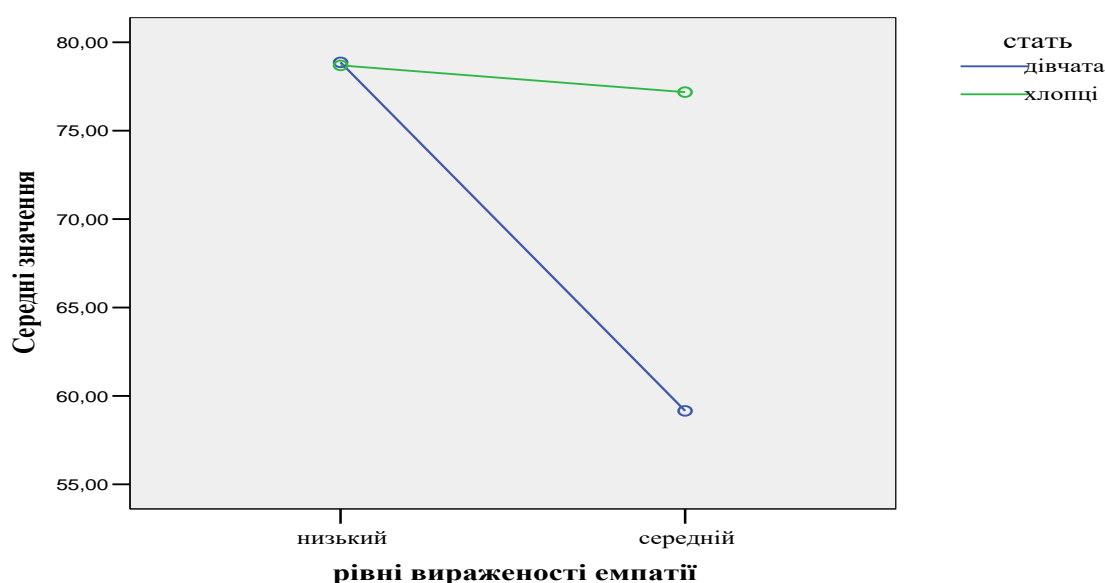

Рис. 2. Залежність рівня агресивності від статі і емпатії (за результатами дисперсійного аналізу).

Слід відзначити, що за індексом ворожості, навпаки, переважають дівчата. Хоча і в цьому випадку можна констатувати обернену залежність індексу ворожості від емпатії (див. Рис. 3).

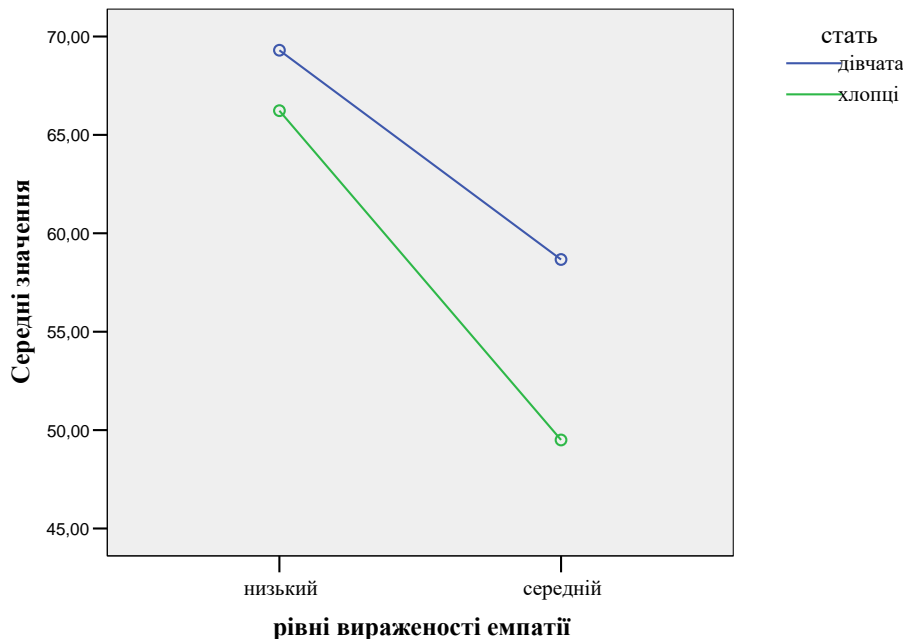

Рис. 3. Залежність індексу ворожості від статі і емпатії (за результатами дисперсійного аналізу).

Результати дослідження також дозволили встановити зв'язок між схильністю до девіантної поведінки і тим, яким чином визначають підлітки сенс життя (див. Таблиця 6).

Таблиця 6

Взаємозв'язок сенсу життя і схильності до девіантної поведінки

Сенс життя	Рівні прояву схильності до девіантної поведінки *(кількість досліджуваних у %)			Загалом
	Низький	Середній	високий	
Отримати гарну освіту	33,3	50,0	16,7	100
Кохання, сім'я	12,5	50,0	37,5	100
Користь для інших людей, держави	33,3	66,7	0,0	100
Матеріальний статок	23,1	69,2	7,7	100
Дружба	100,0	0,0	0,0	100
Веселитися, отримувати задоволення	11,1	22,2	66,7	100
Невизначений	0,0	25,0	75,0	100

Аналізуючи отримані дані, можемо зробити наступні висновки. Респонденти з середнім рівнем схильності до девіантної поведінки досить

значної уваги приділяють питанням отримання гарної освіти, міжособистісним стосункам, матеріальному статусу. Респонденти з високим рівнем схильності до девіантної поведінки найбільш важливими аспектами життя вважають можливість отримувати задоволення від життя та відзначають певну неспроможність чітко окреслити сенс життя. Досліджувані цієї групи не вбачають за необхідне приносити користь іншим, державі та не надають великого значення міжособистісним стосункам. Питання матеріального статусу теж не є для них важливими.

Отримані нами під час соціометрії дані про статус досліджуваних підлітків дозволили встановити зв'язок між схильністю до девіантної поведінки і статусом дитини (див. Таблиця 7).

Таблиця 7.

Зв'язок між схильністю до девіантної поведінки і статусом підлітків

Рівні прояву схильності до девіантної поведінки	Статус (кількість досліджуваних у %)		
	низький	середній	високий
Низький	25,0	50,0	25,0
Середній	75,0	25,0	0,0
Високий	70,0	22,5	7,5

Як видно з таблиці 7 в більшості випадків досліджувані з високим рівнем схильності до девіантної поведінки мають досить низький статус в навчальній групі однолітків.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити існування схильності до девіантної поведінки у значної частини підлітків.

При цьому у 80% досліджуваних підлітків є негативні установки щодо вияву завуальованої жорстокості, 67,5% - схильні до виявлення відкритої жорстокості, 55% - необґрунтованого негативізму. Практично 80% підлітків мають негативний досвід спілкування.

Виявлено діаметрально протилежні прояви підозрілості (властиві в основному дівчатам) і образи (властиві в основному досліджуваним хлопцям). Також встановлено, що агресивність зростає із зменшенням емпатії, при цьому це особливо яскраво виявляється у дівчат, агресивність яких загалом менша, ніж у хлопців.

З'ясовано, що для більшості підлітків характерно амбівалентне або негативне ставлення до себе, до педагогів, членів родини.

Викликає тривогу також той факт, що більшість підлітків сприймають друзів амбівалентно або негативно. Крім цього виявлено що найбільш вираженими серед підлітків є такі прояви, як негативізм, фізична агресія і почуття провини, а також вербальна агресія.

Отримані в результаті дослідження дані свідчать про актуальність діяльності психолога щодо попередження розвитку схильності до девіантної поведінки підлітків.

Також, з огляду на результати проведеного дослідження виявляється необхідним удосконалення та подальша розробка комплексу соціальних, педагогічних (освітніх), медико-психологічних і правових заходів, які спрямовані на виявлення та усунення причин, які сприяють зростанню рівня девіантної поведінки в суспільстві.

Література:

1. Вольнова, Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник // Л. М. Вольнова. – Київ, 2016. – 151с.
2. Діхтяренко, С. Ю. Методика роботи шкільного психолога щодо профілактики девіантної поведінки у підлітків / С. Діхтяренко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2018. - №. 1. – С. 54-48.
3. Коротков, П. В. Профілактика та корекція девіантної поведінки молоді у діяльності соціальних служб / П. Коротков // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. – 2013. - №. 114. – С. 98-102.
4. Самойлов, А. М. Критерії та показники девіантної поведінки підлітків./ А. Самойлов // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - 2015. - № 42. – С. 70-74.

References:

1. Volnova, L. M. (2016). Profilaktyka deviantnoi povedinky pidlitkiv [Prevention of deviant behavior of teenagers]. Kyiv [in Ukrainian].
2. Dikhtiarenko, S.Iu. (2018). Metodyka roboty shkilnoho psykholoha shchodo profilaktyky deviantnoi povedinky u pidlitkiv [Methodology of work of a school psychologist regarding the prevention of deviant behavior in teenagers]. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy - Bulletin of the National Academy of the State Border Service of Ukraine, 1, 54-48 [in Ukrainian].
3. Korotkov, P. V. (2013). Profilaktyka ta korektsiia deviantnoi povedinky molodi u diialnosti sotsialnykh sluzhb [Prevention and correction of deviant behavior of young people in the activities of social services]. Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu - Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University, 114, 98-102 [in Ukrainian].
4. Samoilov, A. M. (2015). Kryterii ta pokaznyky deviantnoi povedinky pidlitkiv [Criteria and indicators of deviant behavior of teenagers]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy - Modern information technologies and innovative teaching methods in training specialists: methodology, theory, experience, problems. 42, 70-74 [in Ukrainian].

СЕРІЯ «Медицина»

УДК: 615.825-053.5:616-001.5

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8\(26\)-521-535](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-8(26)-521-535)

Грубар Ірина Ярославівна кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, тел.: (096) 945-18-76, <https://orcid.org/0000-0002-0809-1299>

Грубар Юрій Омелянович кандидат медичних наук, доцент кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією, Тернопільський національний медичний університет ім. І. Горбачевського, вул. Майдан Воли, 1, м. Тернопіль, 46001, тел.: (096) 945-18-77, <https://orcid.org/0000-0002-4221-2250>

Гулька Ольга Василівна асистент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, тел.: (067) 303-20-15, <https://orcid.org/0000-0002-8364-5941>

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ 10-13 РОКІВ З ПЕРЕЛОМАМИ КІСТОК НИЖНЬОЇ ТРЕТИНИ ПЕРЕДПЛІЧЧЯ

Анотація. Функціональні результати лікування будь-якого перелому значною мірою залежать від важкості отриманої травми, виду перелому та його локалізації, консервативної чи оперативної тактики лікування, терміну фіксації та обраної програми реабілітації.

Ефективність експериментальної програми оцінювали за результатами обстежень дітей з переломами кісток нижньої третини передпліччя у різні терміни після закритої репозиції уламків та фіксації передпліччя гіпсовою пов'язкою. Добрі результати, досягнуті під час фізичної реабілітації, дозволили дітям не тільки скоротити терміни лікування, але й забезпечити оптимальні умови відновлення повноцінного процесу навчання у школі.

Мета дослідження: експериментально перевірити ефективність індивідуальної програми фізичної реабілітації дітей 10-13 років на прикладі переломів кісток нижньої третини передпліччя.